

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Integrace žáků cizinců do systému vzdělávání České republiky

Vypracoval: Milan Mojžíš, DiS.
Vedoucí práce: PaedDr. Helena Slánská

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30.6. 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji paní PaedDr. Heleně Slánské za cenné rady,
odborné vedení a její trpělivost.

České Budějovice, červen 2014

.....

vlastnoruční podpis

Abstrakt

Název: Integrace žáků cizinců do systému vzdělávání České republiky

Klíčová slova: integrace, žák, cizinec, migrace, inkluze, Vietnamci, Ukrajinci, kultura, multikulturní výchova, základní škola, akulturace, asimilace, tolerance, participace, marginalizace

Bakalářská práce se zabývá procesem integrace žáků vietnamské a ukrajinské národnosti do vzdělávacího systému ČR, popisuje její legislativní úpravu, blíže vysvětluje pojmy související s integrací a rovněž přibližuje kulturní rozmanitost ukrajinských a vietnamských národností.

V praktické části jsem se pokusil zmapovat integrační proces žáků cizinců na vybrané základní škole prostřednictvím případových studií.

Abstract

Title: The integration of foreign pupils into the education system of the
Czech Republic

Keywords: integration, pupil, foreigner, migration, inclusion, Vietnamese,
Ukrainians, culture, multicultural education, primary school,
acculturation, assimilation, tolerance, participation,
marginalization

The bachelor thesis deals with the process of integration of pupils of
Vietnamese and Ukrainian nationalities into the Czech educational system. It
describes its legislative regulations, specifies the terminology related to
integration and it also outlines the cultural diversity of Ukrainian and
Vietnamese nationalities. The practical part deals with the integration process
of foreign pupils at selected primary school with the use of case studies.

Obsah

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
Abstrakt.....	4
Abstract.....	5
Úvod.....	8
Teoretická část.....	9
1. Současný stav.....	10
1.1 Migrace do České republiky.....	10
1.2 Migrace do ČR po roce 1989.....	11
2. Vymezení základní terminologie.....	12
3. Legislativní úprava vzdělávání cizinců v ČR.....	14
4. Základní charakteristika vybraných národnostních menšin.....	16
4.1. Vietnamci.....	16
4.1.1. Migrace Vietnamců do ČR.....	16
4.1.2. Odlišnosti v chování.....	17
4.1.2. Vzdělávání a výchova.....	19
4.2. Ukrajinci.....	20
4.2.1. Migrace Ukrajinců do ČR.....	20
5. Integrace.....	22
5.1. Kulturní rozmanitost.....	24
5.2. Multikulturní výchova.....	26
5.2.1. Multikulturní výchova ve vzdělávacím programu základních škol.....	27
5.3. Integrace žáků cizinců do české základní školy.....	29
5.3.1. Přijetí do školy.....	29
5.3.2. Cesta k inkluzi žáka cizince.....	29
Praktická část.....	31
6. Charakteristika výzkumného šetření.....	32

6.1. Cíl výzkumu	32
6.2. Informace o účastnících šetření	32
6.3. Metody výzkumu	32
6.3.1. Kvalitativní výzkum.....	32
6.3.2. Rozhovor	33
6.3.3. Případová studie.....	34
6.4. Kazuistiky žáků ukrajinské národnosti.....	35
6.4.1. Nast'a	35
6.4.2. Olga	36
6.4.3. Oksana.....	37
6.5. Kazuistiky žáků vietnamské národnosti	38
6.5.1. Hoang	38
6.5.2. Dung.....	39
Závěr	40
Literatura a zdroje.....	41
Internetové zdroje:	43
Přílohy	

Úvod

Rozdílná, leckde složitá politická a ekonomická situace v Evropě i ve světě je důvodem pro opuštění rodné země, příbuzných a známých a stěhování do dalších zemí. Pokud se občanům nelíbí v jejich rodné zemi, není problém vybrat si zemi pro ně příjemnější a jednoduše se odstěhovat poté, co si vyřídí náležité papíry. V nové zemi je šance začít nový život. Jak jednoduché toto sžívání bude, záleží na politické a ekonomické situaci dané země.

V této bakalářské práci jsou popsány dva zcela odlišné národy, jejichž příslušníci migrují do České republiky. Jedním národem jsou Ukrajinci, kteří zde hledají nové zaměstnání, komfort a vzdělání, které se jim v jejich zemi nedostává.

Dalším národem jsou Vietnamci, kteří migrují do České republiky, protože je pro ně ekonomicky výhodnější než jejich vlastní země. V devadesátých letech dvacátého století sem přicházela generace Vietnamců s ideálem výdělku velkých peněz. Poněvadž zde začali zakládat rodiny, následující generace začala chápat Českou republiku jako svou rodnou vlast a o návrat do Vietnamu nestojí. Není tajemstvím, že díky své pílì a pracovitosti, která tomuto národu není cizí, jsou nyní v České republice ekonomicky stabilizovaní.

Potomci obou národů se musejí začlenit do školního kolektivu a socializovat se, ať už tady žijí dobrovolně nebo jen z vůle svých rodičů. Podle mých zkušeností je vůle rodičů k přestěhování z rodné země u malých dětí na základní škole často v rozporu s přání jejich dětí.

Proto jsem se rozhodl zjistit, jakým způsobem jsou tyto děti vnímány svými spolužáky, učiteli a jak ony samy vnímají své české přátele a jak je složité jejich začleňování do vzdělávacího procesu.

Teoretická část

---

1. Současný stav

1.1. Migrace do České republiky

Česká republika se po roce 1989 stala ekonomicky a politicky stabilní zemí, a proto je přitažlivá pro obyvatele z cizích zemí. Zatímco zpočátku byla pouze zemí tranzitní (zastávkou na cestě do jiné země), dnes je pro mnoho migrantů zemí cílovou.

Lidé odlišných národností do Čech přicházejí z různých důvodů. Opouštějí svou zemi a hledají u nás to, co ve své vlasti nenalézají. Pro některé je to práce, pro jiné náboženská nesvoboda nebo válečné konflikty. Někteří přicházejí a žádají o azyl, jiní se snaží finančně zajistit své rodiny. Do České republiky přicházejí buď sami, nebo s celou rodinou. Mnoho cizinců se snaží splynout s naší společností.

Do České republiky nepřicházejí pouze dospělí lidé. Se svými rodiči často přicházejí i děti. Děti s odlišným mateřským jazykem ve věku školní docházky, pobývající na našem území legálně, mají povinnost docházet do škol a dále se vzdělávat. Děti z jiných zemí přicházejí do českých škol s rozdílnou znalostí vyučovacího jazyka. Většinou ho neznají vůbec. Přesto jsou zařazené do běžných tříd. (Cílková, 2007, s.11)

Od školního roku 2007/2008 jsou všechny školy na území ČR povinny vyučovat podle nového rámcového vzdělávacího programu. Jedním z průřezových témat¹ je i multikulturní výchova. Cílem tohoto tématu je osvěta, která má předcházet xenofobii a rasismu. Dále má naučit děti přijímat své spolužáky takové, jací jsou, a nevidět problémy v odlišnosti.

Mít ve třídě žáka odlišné národnosti může být velkou výhodou. Děti z multikulturních tříd mívají menší tendenci k rasistickým a xenofobním názorům. Žák z jiné země se stává kamarádem a je úplně jedno, odkud pochází, jaké udržuje tradice nebo jakou má barvu pleti. Vypráví o své zemi, vysvětluje zvyky, které Češi nechápou, a seznamuje spolužáky s tradicemi svého národa (Cílková, 2007, s.12).

---

¹ Průřezová témata jsou povinnou součástí základního vzdělávání ČR, jejichž tematické okruhy procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. (www.prurezovatemata.cz)

1.2. Migrace do ČR po roce 1989

Migrace do ČR, ale i do Evropy a po světě není záležitostí pouze současné doby. Naopak, lidé vždy migrovali, vždy se z různých důvodů přesouvali z místa na místo (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s. 44). Jedná se o přirozený sociální jev.

Naše zkušenost s migrací je ovlivněna čtyřiceti lety totalitní izolace, během které byl do myslí lidí vštěpován obraz emigranta coby zrádce a nepřítele společnosti. Podobně jako čeští občané míří za prací a za výdělkem do států západní Evropy či do zámoří, tak i pracovníci z jiných států si k nám přijíždějí vydělávat na své živobytí. Někteří se po nějaké době vrací do své původní země, někteří zkusí po čase štěstí i jinde.

Po určitou dobu od otevření hranic představovala Česká republika především tzv. tranzitní zemi (přestupní stanicí na cestě na západ). V současnosti již tento trend ustoupil a stáváme se zemí cílovou. Velká část nově příchozích cizinců k nám přijíždí cíleně a Česká republika se pro ně stává novým domovem. **Migrace byla, je a bude přirozenou součástí lidského života.** (Radostný, 2011, s. 6 – 7).

Migrace do ČR po roce 1989 prošla několika fázemi. Na počátku devadesátých let se uvolnily zákony, které omezovaly pohyb přes hranice, a počet migrantů v ČR začal stoupat. Jistý zlom znamenal rok 2000, kdy vstoupil v platnost nový zákon o pobytu cizinců na území ČR, který značně zpřísnil vstupní a pobytový režim většiny cizinců v ČR. Po zmírnění zákona začal počet migrantů opět narůstat. Mírný pokles počtu migrantů způsobily dopady světové hospodářské krize v roce 2009. Na konci roku 2010 žilo v ČR 425 tisíc migrantů. Většina z nich pocházela z Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s. 46-47).

Vedle dobrovolně příchozích migrantů do ČR je i skupina migrantů, kteří k nám přišli a přichází nuceně, tzv. uprchlíci. Pobyt uprchlíků v ČR upravuje zákon o azylu, který dává každému právo požádat o mezinárodní ochranu, což neznamená azyl dostat, ale právo na řízení o azylu a na řádné rozhodnutí. O udělení mezinárodní ochrany rozhoduje Ministerstvo vnitra ČR (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s. 47).

2. Vymezení základní terminologie

Integrace

je (znovu)zařazení a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných základních školách, ve kterých fungují buď speciální třídy (skupinová integrace), nebo jsou jedinci zařazeni do kmenových tříd (individuální integrace) (Radostný, 2011, s. 13).

Inkluze

je chápána jako vyšší kvalita integrace (všichni žáci jsou vzděláváni dohromady), kdy různorodost žáků a jejich vzdělávacích potřeb je vnímána jako normalita (Radostný, 2011, s. 13).

Inkluzivní škola

je ideální podobou školy, ve které mohou všechny děti uplatnit svůj potenciál a rozvíjet své možnosti. V ideálním případě je ve třídách přítomen asistent pedagoga, všichni žáci mají vytvořený individuální vzdělávací plán, na jehož plnění jsou sami zodpovědně zainteresováni, a počet žáků ve třídě je přizpůsoben míře jejich potřeb (Radostný, 2011, s. 14).

Akulturation

znamená adaptace na novou kulturu a proces změny, kterou musí člověk projít, aby jí dosáhl. „*Akulturation se vztahuje k sociokulturnímu a psychologickému kontextu a týká se jak těch, kdo vstupují do nové kultury (uprchlíci, imigranti), tak i těch, kteří s nimi přicházejí do kontaktu*“ (Multikulturní poradenství, 2009, s. 22).

Dle Průchy je akulturation sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou či více kultur. Akulturation zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jiné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření (Průcha, 2001, s. 34).

Migrace

je jedním z nejvýznamnějších trendů v současné společnosti. Jedná se o mobilitu obyvatelstva mezi státy. Migrace může být dobrovolná či nedobrovolná. V případě dobrovolné migrace se jednotlivci záměrně rozhodují k hledání nového způsobu života v jiné zemi. Nedobrovolná migrace naopak znamená utrpení jednotlivců či rodin, které byly vyhnány ze své země vinou chaotických situací jako jsou přírodní katastrofy, válečné konflikty, společenské a politické režimy apod. (Multikulturní poradenství, 2009, s. 7).

Cizinec

je osoba, která nemá státní občanství na území České republiky a nepodřizuje se právům a povinnostem vyplývajícím ze státního občanství (např. právo volit či být volen).

Vstup a pobyt cizinců na území České republiky je regulován, tzn. že někteří cizinci mají vízovou povinnost. Od cizinců, kteří zamýšlí pobývat na území ČR delší dobu, je požadováno, aby prokázali, že mají dostatek finančních prostředků apod. (Šišková, 2001, s. 31).

Asimilace

je postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury. Znaky původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky přejímané kultury (Průcha, 2001, s. 34).

Dle Šiškové má asimilace často jasný podtext konečného stavu fáze adaptace v imigrační společnosti neboli splynutí s majoritou. (Šišková, 2001, s. 23).

Marginalizace

jedná se o nejméně žádoucí alternativu akulturace. Imigranti žijí na okraji společnosti bez kontaktů se svou vlastní etnickou skupinou s novým kulturním prostředím (Multikulturní poradenství, 2009, s. 22).

3. Legislativní úprava vzdělávání cizinců v ČR

Právo na vzdělání patří mezi základní lidská práva, která vyplývají z **Úmluvy o právech dítěte** a z **Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod**.

Školská legislativa přístup do vzdělávacího a výchovného systému cizincům obecně umožňuje. Zabezpečení povinné školní docházky dětí azylantů a žadatelů o azyl vyplývá z **Listiny základních práv a svobod** a z **mezinárodních úmluv**, k nimž ČR přistoupila.

Dne 1. ledna 2008 vstoupila v platnost novela školského zákona (**zákon č. 343/2007 Sb.**), kterou se mění přístup cizinců ke vzdělávání a školským službám. Smyslem novely je naplnit právo dítěte na bezplatné základní vzdělávání deklarované Úmluvou o právech dítěte bez ohledu na to, zda na našem území pobývají oprávněně nebo neoprávněně. Novela zákona proto zajišťuje rovný přístup žákům plnícím povinnou školní docházku v základních školách, nižších stupních gymnázií a odpovídajících ročnících konzervatoře jak k základnímu vzdělávání, tak ke školnímu stravování a školským službám (např. školní družině).

Tento přístup je zaručen všem dětem bez ohledu na to, z jaké země pocházejí, a to i v případech, kdy není prokázána legalita pobytu na našem území.

Finanční prostředky jsou přidělovány školám na všechny žáky, včetně cizinců. Základní školy při přijímání dětí cizinců již nemají právo posuzovat oprávněnost jejich pobytu na území České republiky (*Inkluzivní škola* [online]. [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/nove-prichozi/podminky-pristupu-ke-vzdelani>).

Začleňování žáků cizinců do systému vzdělávání ČR dále upravuje zákon **č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Konkrétně § 20 pojednává o vzdělávání cizinců (zákon č. 561/2004 Sb.).

Ve vzdělávacím procesu řadíme cizince mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle § 16 Školského zákona se jedná o osoby se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

Sociálním znevýhodněním se pro účely tohoto zákona myslí:

- a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením a ohrožení sociálně patologickými jevy
- b) nařízená ústavní či ochranná výchova
- c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany ČR (zákon č. 561/2004 Sb.).

4. Základní charakteristika vybraných národnostních menšin

V této části práce budou blíže popsána dvě národnostní etnika - Vietnamci a Ukrajinci.

4.1. Vietnamci

Oficiální název státu:	Vietnamská socialistická republika
Hlavní město:	Hanoj
Úřední jazyk:	vietnamština
Celková rozloha země:	329 566 km ²
Měna:	vietnamský dong
Počet obyvatel:	asi 82 milionů (2004)

4.1.1. Migrace Vietnamců do ČR

V současné době je vietnamská komunita druhou nepojčetnější skupinou migrantů žijících v České republice. Se zástupci vietnamské národnosti se setkáváme téměř denně, ale málo toho o nich víme. Může se stát, že o nich máme zkreslené představy a nechápeme je. Migrace z Vietnamu je natolik silná, že se dá předpokládat, že Vietnamci a jejich potomci se postupně stanou nedílnou součástí společnosti České republiky.

Pro většinu dospělé české populace je obraz Vietnamu ovlivněn společnou historií, ve které jsme my, socialistické Československo, byli tím, kdo pomáhal chudým lidem odněkud z dalek. Vietnamci k nám přijížděli jako studenti nebo stážisté, neměli skoro nic, chovali se slušně, skromně až upjatě, žili pouze sami se sebou, protože kontakty s Čechy byly často zakázány. Uměli obchodovat, dováželi a vyváželi zboží a v tom ukázali velkou podnikavost.

Vietnamská migrace do ČR má silnou tradici v polovině 20. století, kdy byly podepsány první smlouvy mezi tehdejší Československou socialistickou republikou (ČSSR) a Vietnamskou socialistickou republikou o studiu vietnamských dětí a studentů v ČSSR. Tehdy zde studovaly tisíce studentů a učňů, z nichž pouze někteří v ČR zůstali.

Vietnamci do naší země přicházeli v několika vlnách. V té první přišli váleční sirotci (později se většina z nich vrátila zpět do Vietnamu). Druhá vlna byla ovlivněna

dalšími dohodami mezi Vietnamem a Československem, na základě nichž sem přicházeli vietnamští vysokoškolští studenti, kteří většinou studovali technické obory. V sedmdesátých letech byly mezinárodní dohody rozšířeny na odbornou přípravu na učilištích, což způsobilo, že na tehdejší území ČSSR byly desítky tisíc vietnamských učňů, praktikantů a stážistů. Délka jejich pobytu se pohybovala v rozmezí 3 – 7 let. Po roce 1989 byly smlouvy o vzdělávání rušeny a studenti a stážisté měli opustit naši republiku a vrátit se zpět domů. Nicméně mnoho Vietnamců v tehdejší ČSR zůstalo. S tímto souvisí třetí vlna migrace Vietnamců do ČR. Po roce 1989 přicházeli drobní obchodníci a podnikatelé, z nichž část přijela za členy rodiny, kteří již v ČR žili.

V současné době se podnikatelská komunita Vietnamců proměňuje. V posledních letech ubylo drobných prodejců ve stáncích, naopak přibyly větší kamenné prodejny či restaurace. Moderním trendem jsou i nehtová a masérská studia (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.80).

4.1.2. Odlišnosti v chování

Vietnamská kultura je od české kultury výrazně odlišná, proto se můžeme setkat se situacemi, kdy Vietnavec jedná jinak, než bychom očekávali. Důvodem je to, že vietnamská pravidla chování jsou rozdílná. Překvapení nebo nepochopení se můžeme dočkat zejména tehdy, pokud Vietnamci vyjadřují protest nebo mají hovořit o nepříjemné události. Často také vyjadřují úctu něčím, co dle našich pravidel vyjádřením úcty není (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.81).

Stručný přehled odlišných kulturních vzorců:

a) Úsměv na tváři

Úsměv má ve Vietnamu několik významů. Kromě radosti se Vietnamci usmívají i při nepříjemných situacích. Nechtějí být neslušní a zatěžovat někoho svým smutkem (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.81).

Úsměv také vyjadřuje omluvu a to i v případě, že dotyčný nerozumí projevu mluvčího (Šišková, 2001).

b) Podání ruky

Ve Vietnamu se podávají obě ruce. Pravá ruka se podává a stiskne stejně jako u nás, ovšem levá ruka zároveň překrývá již spojené ruce obou osob, což symbolizuje úctu k druhému (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.82).

c) Pohlazení

Pohlazení po vlasech je výsadou rodičů, kteří hladí své děti. V jiných případech se pohlazení považuje za projev enormní sebedůvěry (Šišková, 2001, s.102).

d) Pohled do očí

Vietnamci často během rozhovoru klopi oči směrem k zemi. Tento výraz chování je pro Vietnamce znakem slušného skromného chování. Přímé a dlouhé pohledy do očí jsou chápány jako přílišné sebevědomí a urážka (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.81).

e) Vyjádření záporu

Slovíčko „NE“ Vietnamci nepoužívají příliš často. Raději se snaží použít věty typu: „Musíme si to ještě promyslet.“.

Slovíčko „ANO“ používají jako znamení, že toho druhého poslouchají, ale také pokud nerozumějí a chtějí slovo zopakovat, což může vést k nedorozumění (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.82).

f) Citové vnímání

Citové vnímání je pro Asiaty velmi důležité, více než u nás. Ve Vietnamu je např. nepřijatelné, aby se milenecké páry na veřejnosti líbaly. Takové city jsou pro Vietnamce natolik cenné, že nemají potřebu se s nimi chlubit veřejně (Šišková, 2001, s.102).

4.1.2. Vzdělávání a výchova

Pro Vietnamce má rodina a vzdělání vysokou hodnotu. Vzdělávací systém ve vietnamských školách je založen na memorování a jednostranném naslouchání. Výuka bývá pro děti náročná. Zcela běžné je odpolední doučování. Důležitou součástí vzdělávání je morální výchova, výchova k humanismu a sebevzdělávání.

Po škole děti pomáhají rodičům, většinou na poli nebo v obchodě. Teprve poté si dělají domácí úkoly.

Pro Vietnamce je vzdělání velmi důležité. Děti jsou podporovány svými rodiči. Zejména jim shání doučování či jazykové kurzy. Pro rodiče je hlavním cílem, aby se jejich děti měly lépe než oni sami. Role učitele je pro vietnamské děti velmi důležitá. Ke svému učiteli chovají úctu a často mu nosí dárky, které jsou projevem úcty a vděčnosti (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s.86).

4.2. Ukrajinci

Oficiální název státu:	Ukrajina
Hlavní město:	Kyjev
Úřední jazyk:	ukrajinština
Celková rozloha země:	603 700 km ²
Měna:	hřivna
Počet obyvatel:	přes 47 milionů

4.2.1. Migrace Ukrajinců do ČR

Migrace na Ukrajině byla vždy součástí života. Ukrajinci migrují zejména do sousedních států – na Slovensko, do Polska, Rumunska, Moldávie, Ruska apod. Do historie emigrace Ukrajinců se výrazně zapsal stalinský režim, který nařizoval přesouvání lidí v rámci celého Sovětského svazu. Po pádu SSSR docházelo k dalším odchodům ze země především z ekonomických důvodů (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s. 89-90).

V ČR tvoří ukrajinská komunita největší komunitu cizinců ze třetích zemí. Práce, kterou zde Ukrajinci vykonávají, je často nekvalifikovaná a minimálně placená. Velká část ukrajinských pracovníků má vyšší vzdělání než je pro pozice, na kterých pracují, nutné. V současné době se situace ohledně uznání vzdělání zlepšuje (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013, s. 90).

Přítomnost Ukrajinců lze v Čechách a na Moravě zachytit už v 16. a 17. století, kdy jednotlivci nebo skupiny přicházeli zejména ke krátkodobým pobytům. Nejvíce šlo o studenty, kteří si doplňovali vzdělání na vysokých školách v Praze a Olomouci. Výrazná přítomnost Ukrajinců na českém území nastala v 18. století, kdy byla část západoukrajinského území připojena k habsburskému soustátí, tím vznikaly nové vazby mezi touto částí Ukrajiny a českými zeměmi. Výsledkem byl výraznější pohyb jednotlivců jedním i druhým směrem (Šišková, 2001, s. 81).

Na počátku 20. století začali přicházet do Čech především ukrajinští vysokoškoláci, kteří studovali Vysokou školu báňskou v Příbrami. Tím vznikl první ukrajinský spolek na českém území. V průběhu dalších desetiletí československý stát projevoval velké pochopení pro zájmy a potřeby imigrantů z Ukrajiny. Bylo založeno několik ukrajinských vysokých škol. V Praze působila ukrajinská univerzita, vysoký pedagogický institut a umělecká akademie. V Poděbradech byla rozvíjena činnost ukrajinské polytechniky. Mladší Ukrajinci mohli studovat na ukrajinském gymnáziu a pro děti předškolního a mladšího školního věku byl zřízen ukrajinský internát. Část ukrajinských přistěhovalců postupně získala československé státní občanství a díky pracovním a rodinným vazbám její členové vrůstali do českého prostředí (Šišková, 2001, s. 83).

Situace českých Ukrajinců byla značně narušena a ovlivněna druhou světovou válkou. Němci přirozeně nepovažovali Ukrajince za rovnocenné spojence v tažení proti Sovětskému svazu. To mělo za následek ukončení činnosti většiny ukrajinských spolků. Po roce 1945 zanikly zbylé ukrajinské školy na českém území a většina národnostních spolků a institucí bylo zlikvidováno. Až díky událostem na konci roku 1989 byla činnost spolků národnostních menšin obnovena (Šišková, 2001, s. 84).

V současné době se na území ČR nacházejí dva typy ukrajinských imigrantů. První typ tvoří tradiční skupina Ukrajinců, kteří jsou vybaveni českým občanstvím a žijí v Čechách již řadu let. Druhý typ tvoří jakási nová skupina Ukrajinců, kteří do ČR přišli po roce 1989. Jsou to lidé, kteří v Čechách pracují či podnikají a většinou nemají české občanství. Využívají povolení ke krátkodobému nebo dlouhodobému pobytu v ČR a jejich zájmem je zlepšit finanční situaci svou, případně svých rodin doma na Ukrajině (Šišková, 2001, s.85).

5. Integrace

Jak uvádí Niessen (2005), integrace přistěhovalců vyvolává řadu diskusí v celé Evropské unii. Většina členských států je ovlivněna migračními pohyby. Některé země se změnily z emigračních na imigrační, což má za následek, že jsou mnohdy poprvé konfrontovány s problematikou integrace. Vzhledem k rozmanitosti přístupů k integraci se neustále hledá odpověď na otázku „jak podporovat integraci“. Koncepce integrace je v každém státě odlišná. Příčinou jsou především různé politické režimy a odlišnosti v úloze vlád. Vyjádřením této rozmanitosti vzniká otázka, které skupiny jsou nebo by se měly stát cílem integrační politiky. *„Shoda neexistuje ani v otázce, zda by „přistěhovalci“ bez ohledu na to, jak jsou označováni, měli být považováni za jednu skupinu. Spíše by měli být považováni za jednotlivé osoby nebo členy zvláštních dílčích kategorií vymezených podle národnostního nebo etnického původu, náboženského vyznání, pohlaví, věku, důvodu příjezdu (ekonomičtí migranti, uprchlíci nebo rodinní příslušníci) nebo podle odborné kvalifikace (od vysoce kvalifikovaných osob po osoby s nízkou kvalifikací)“* (Niessen, 2005, s. 9).

Všechny evropské země zachovávají normy v oblasti lidských práv a zastávají takové hodnoty jako je rovný přístup, nediskriminace, solidarita, otevřenost, participace a tolerance (Niessen, 2005, s. 9).

Cizinci, kteří se rozhodnou trvale usadit v cílové zemi, jsou vystaveni složitému procesu integrace, který je podmíněn mnoha faktory. Jedním z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje integraci imigrantů a azylantů v novém prostředí, je migrační a azylová politika země a přístup majoritní populace k cizincům. Dále může integraci ovlivnit faktor kulturní a fyzické blízkosti migrantů a majority (Drbohlav, 2003).

Imigrace do nového prostředí je obecně považována za velmi závažný akt, který hluboce zasahuje do života člověka. Stres z migrace je často přirovnáván k situacím, jimž musí člověk čelit např. v případě úmrtí blízkého člověka, rozvodu nebo velikého osobního zadlužení (Drbohlav, 2003).

Výsledkem procesu integrace je široké spektrum různých scénářů: od bezproblémového soužití díky rychlému získání bezpečného právního statusu a asimilace až po často ilegální pobyt, sociálněekonomickou marginalizaci a formování separujících se etnických enkláv, které jsou zároveň odmítané majoritní společností (segregace) (Drbohlav, 2003).

5.1. Kulturní rozmanitost

Vzdělávání dětí odlišných kultur, tzv. multikulturní výchova bývá v odborné literatuře vymezena velmi široce. Obecně můžeme multikulturní výchovu chápat jako „*výchovu a vzdělávání, které směřuje k porozumění a respektování jiných kultur než jen své vlastní*“ (Krejčová, Kargerová, 2011, s. 187).

Z hlediska této práce lze multikulturní výchovu chápat jako přístup, který zabezpečuje příslušníkům etnických minorit takové prostředí a vzdělávací potřeby, které jsou přizpůsobeny jejich specifickým jazykovým, psychickým a kulturním potřebám (Krejčová, Kargerová, 2011, s. 187).

Předpokladem pro bezpečné prostředí inkluzivní školy je

- uvědomění si odlišností
- respektování odlišností
- přijetí odlišnosti jako pozitivního jevu (Krejčová, Kargerová, 2011, s.187).

K tomu, abychom realizovali vzdělávání bez předsudků, sledujeme tři cíle:

1) Podpora dětí při vytváření pozitivního sebepojetí, sebevědomí a skupinové identity.

Zásadou tohoto cíle je vytvořit pro děti odlišného etnika takové vzdělávací prostředí, které respektuje a ubezpečuje všechny děti o tom, že každý může sám sebe akceptovat, aniž by se cítil nadřazený nad jiným nebo se styděl za to, jaký je. Takové prostředí přispívá k budování jeho sebevědomí a sebeúcty (Krejčová, Kargerová, 2011, s. 187).

2) Posílit vztahy mezi školou, rodinou a komunitou, ve které děti vyrůstají.

Ke zlepšování vztahů mezi rodinou a školou přispíváme tím, že do výuky zařazujeme materiály z prostředí různých rodin a kultur. Tím dětem odlišných etnik pomáháme vnímat tyto zdroje jako legitimní.

Většinou se ve škole používají materiály, které vznikly v majoritní skupině, a tím zcela nevědomě dáváme najevo, že informace, které jsou v nich obsaženy, jsou správné. Pokud ale takové materiály doplníme o poznatky či příběhy z minoritní skupiny, přiznáme těmto hodnotám stejnou vážnost, jako mají hodnoty majority (Krejčová, Kargerová, 2011, s. 188).

3) Podpora sociální spravedlnosti.

Na základě tohoto cíle podporujeme u dětí schopnost komunikovat s lidmi odlišných kultur bezproblémovým a empatickým způsobem. Učíme je chápat vzájemné odlišnosti i hodnoty těchto odlišností pro společnost.

Rozvíjíme u dětí kritické myšlení týkající se zejména předpojatosti a věnujeme pozornost předsudkům, s nimiž se denně setkáváme. Je třeba, aby si uvědomily, že předpojatost a rasismus bolí, a proto v nich pěstujeme zdvořilost a důstojnost ve vztahu ke všem lidem. (Krejčová, Kargerová, 2011, s. 188).

K naplnění těchto cílů je velmi důležité sledovat vlastní předsudky. Když si uvědomíme své mnohdy zkreslené představy či předsudky, můžeme pracovat na jejich změně (Krejčová, Kargerová, 2011, s. 188).

5.2. Multikulturní výchova

Jedním z aktuálních témat současné společnosti je problém rasových střetů mezi etnickými či náboženskými skupinami. Tento problém se týká jak České republiky, tak i celého světa. Tyto konflikty mnohdy přerůstají až v hrůzné války. Těmto konfliktům lze předcházet různými způsoby a jedním z nich je multikulturní výchova (Průcha, 2000, s. 167).

Průcha uvádí, že: „*Multikulturní výchova je široká oblast jednak teorie a výzkumu, jednak praktických aktivit školních i mimoškolních.*“ (Průcha, 2000, s. 167).

V multikulturní výchově se spojují přístupy pedagogiky, interkulturní psychologie, kulturní antropologie aj. Nicméně jádro leží zejména v pedagogice, jelikož se jedná o jistý druh edukace se specifickým posláním. Toto poslání vychází z přesvědčení, že na základě specifických vzdělávacích obsahů začleněných do školních kurikul můžeme v žácích pěstovat pozitivní postoje k příslušníkům odlišných kultur (Průcha, 2000, s. 167).

Můžeme rozlišit dvě základní pedagogické koncepce multikulturní výchovy:

KONCEPCE (A) nahlíží na multikulturní výchovu jako na proces, jehož prostřednictvím si jednotlivci vytvářejí dispozice k pozitivnímu vnímání odlišných kultur. Na tomto základě regulují své chování k příslušníkům jiných etnik. Jedná se o snahu začleňovat do školního vzdělávacího programu takové obsahy, z nichž si žáci osvojují vědomosti a postoje o jiných národech. Cílem je, aby tyto vědomosti eliminovaly vznik předsudků vůči příslušníkům jiných etnik.

KONCEPCE (B) vidí multikulturní výchovu jako konkrétní vzdělávací program, který zabezpečuje žákům z etnických či jiných minorit takové učební prostředí a takové vzdělávací obsahy, které jsou přizpůsobeny specifickým jazykovým nebo kulturním potřebám těchto žáků (Průcha, 2000, s. 167)

Závěrem lze říci, že multikulturní výchova je problematika, která se v současné době velmi rozvíjí. Její ideu je třeba podporovat i v České republice vzhledem k velkému počtu imigrantů, kdy se rovněž objevují závažné interkulturní konflikty.

5.2.1. Multikulturní výchova ve vzdělávacím programu základních škol

Multikulturní výchova se také stala jedním z průřezových témat současného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Smyslem multikulturní výchovy jako průřezového tématu je seznámit žáky s kulturní rozmanitostí, uvědomovat si hodnoty a tradice jiných kultur a zároveň si uvědomit i svoji vlastní kulturní identitu.

Samotné průřezové téma prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Jsou to zejména *Člověk a společnost*, *Umění a kultura*, *Jazyk a jazyková komunikace*, *Informatika a Člověk a příroda*.

Přínos multikulturní výchovy k rozvoji osobnosti žáka se odráží ve dvou oblastech:

- a) v oblasti vědomostí, schopností a dovedností žáka
  - poskytuje žákům informace o různých etnických a kulturních skupinách, které žijí v české, ale i evropské společnosti
  - rozvíjí u žáků dovednosti, díky kterým se umí orientovat v pluralitní společnosti
  - žáci se učí komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných kultur, umí respektovat práva druhých, jsou tolerantní a chápaví k postojům či hodnotám jiných etnik
  - učí se uvědomovat si, že všechny etnické skupiny jsou si rovny
  - podporuje prevenci vzniku xenofobie
  - žáci se učí uvědomovat si dopady svého negativního postoje vůči odlišným národnostním menšinám
  - umožňuje seznámit žáky se základní multikulturní terminologií
- b) v oblasti postojů a hodnot
  - pomáhá vytvářet respekt k odlišným sociokulturním skupinám
  - napomáhá uvědomit si vlastní identitu a zajímat se o vlastní sociokulturní zázemí
  - učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení a ne ke konfliktu
  - pomáhá uvědomovat si neslučitelnost rasové či náboženské intolerance se zásadami života v demokratické společnosti
  - pobízí k angažovanosti při potírání projevů xenofobie, intolerance, diskriminace a rasismu
  - učí vnímat sebe sama jako občana, který se podílí na utváření vztahů

k minoritní společnosti (*Průřezová témata*. [online]. 2002-2010 [cit.2014-06-23].
Dostupnéz:<http://www.prurezovatemata.cz/Methodikavyukyprurezovychtemat/multikulturnivychova.aspx>).

5.3. Integrace žáků cizinců do české základní školy

5.3.1. Přijetí do školy

Školský zákon umožňuje rovný přístup ke vzdělání. Cizí státní příslušníci mají tedy stejná práva a povinnosti jako děti občanů ČR. Povinná školní docházka se vztahuje na všechny děti cizince, kteří setrvávají na území ČR déle než 90 dní. (Od 1.1.2008 základní školy nemají právo vyžadovat potvrzení o oprávněnosti pobytu v ČR). Všichni žáci cizinci mají právo na bezplatné vzdělání na základních školách a rovněž mají právo na školní stravování a zájmové vzdělávání, které poskytuje školské zařízení (*Inkluzivní škola* [online]. [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/prijimani-cizincu>)

5.3.2. Cesta k inkluzi žáka cizince

V této kapitole je popsáno, co vše musí zvládnout ředitelé školy a ostatní pedagogičtí pracovníci než dojde k inkluzi žáka. Doporučení popsal P. Vodsloň (2000): (Dufková, 2011, s. 35).

a) **Vyžádání potřebných dokladů:** vysvědčení nebo jiný doklad o nejvyšším dosaženém vzdělání

b) **Seznámení rodičů s pravidly školní docházky:** školské zařízení seznámí rodiče žáka cizince s chodem školy, který musí respektovat (zejména omlouvání absence žáka, třídní schůzky apod.)

c) **Zařazení žáka do ročníku:** jedná se o velmi důležitý krok, neboť zařazení do daného ročníku značně ovlivní úspěšnost žáka. Ve většině případů žáci cizinci neumějí česky, tudíž se zařadí do nižšího ročníku (absolvuje ještě jednou stejný ročník jako na předchozí škole) a tím získá prostor pro adaptaci a zvládnutí českého jazyka

d) **Zařazení žáka do třídy:** neexistuje jednotný názor, zda žáka umístit do třídního kolektivu, který tvoří pouze čeští žáci, nebo do třídy, ve které je již jiný cizinec. Třída, ve které je žák cizinec jediný, může působit podnětně ve smyslu, že žák se bude

snažit rychleji porozumět a zapojit se do kolektivu. Tím si i rychleji osvojí český jazyk (Dufková, 2011, s. 35).

Mezi další kroky k inkluzi můžeme zařadit:

e) **Vytvoření individuálního vzdělávacího programu žáka**

f) **Zajistit asistenta pedagoga:** žák, který dostatečně neovládá češtinu, může být zařazen mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, pro které je možné žádat finanční podporu na zřízení pozice asistenta pedagoga

g) **Příprava ostatních žáků na přijetí cizince:** pedagog by měl ostatní žáky seznámit s kulturními a sociálními odlišnostmi, se kterými nový žák cizinec do třídy přichází

h) **Komunikace mezi učitelem a žákem v cizím jazyce:** je dobré, když učitel ovládá alespoň jeden světový jazyk (angličtina, ruština aj.)

i) **Integrace žáka do třídního kolektivu a školního prostředí:** měla by proběhnout co nejdříve, je nutné, aby pedagog cizince zapojoval do výuky a dával mu adekvátní úlohy a úkoly. Žák by měl být zapojen i do mimoškolních aktivit, při kterých lze prokázat jisté vlohy i bez znalosti jazyka

j) **Vytvořit prostor pro pozitivní prezentaci žáka cizince:** žák by měl mít možnost představit ostatním spolužákům specifika svého etnika a kulturních hodnot své země, jakožto představit i svůj mateřský jazyk a zvyky země, ze které pochází. Toto vede k posilování jeho sebevědomí a snadnější adaptaci na nové prostředí

k) **Motivace žáka:** je třeba žáka chválit i za malý pokrok, který udělal.

l) **Pracovat s názornými ukázkami:** osvědčené jsou obrazové encyklopedie, fotografie, časopisy pro děti apod. (Dufková, 2011, s. 36 – 37).

Praktická část

---

6. Charakteristika výzkumného šetření

6.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zmapovat proces začleňování vybraných žáků cizinců do kolektivu majoritní třídy a zjistit, zda těmto vybraným žákům je věnována dostatečná péče v procesu integrace ze strany učitele, příp. učitelů.

6.2. Informace o účastnících šetření

Pro účely tohoto výzkumu jsem spolupracoval s vybranými žáky základní školy Praha 3, dále s jejich rodiči (z důvodu poskytnutí souhlasu a pro případné dotazování) a s PaedDr. Helenou Slánskou, která na výše uvedené základní škole učí na prvním stupni a zároveň je vedoucí této bakalářské práce.

Vzhledem k anonymitě žáků jsem pozměnil jejich křestní jména. Domluvili jsme se tak s jejich rodiči a s vedoucí této práce. Se žáky jsem vedl řízený rozhovor, na základě kterého jsem sestavil jejich kazuistiky. Žáci i jejich rodiče byli obeznámeni s účelem výzkumu prostřednictvím tiskopisu o poskytnutí souhlasu. Žáci spolupracovali ochotně, byli otevření, a na rozhovor se dokonce těšili.

Pro výzkum jsem si původně vybral devět žáků. Jelikož se však v průběhu rozhovorů sbírané informace často opakovaly, uvádím ve své práci pět kazuistik.

6.3. Metody výzkumu

6.3.1. Kvalitativní výzkum

Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je intenzivnost, dlouhodobost a podrobný zápis. Pozorovatel zaznamenává téměř vše, co se v daném prostředí odehrává. Během pozorování dělá pozorovatel krátké zápisy, zapisuje si poznámky, ze kterých později skládá celkový obraz o zkoumané osobě. Všimá si i rozdílů mezi zkoumanými osobami a zjišťuje, zda existují rozdíly v tom, jak se dívají na danou věc (Gavora, 2000, s. 142).

U kvalitativního výzkumu jde o záměrný výběr, nikoliv náhodný. Záměrný výběr je nutný proto, aby vybrané osoby měly potřebné vědomosti a zkušenosti, jen tak mohou podat bohaté a pravdivé informace. Rozsah výběru se neurčuje statisticky, jako je tomu u kvantitativního výzkumu. Výběr se ukončí v ten okamžik, kdy výzkumník zjistí, že informace od dalších osob se opakují, nebo jsou stejné (Gavora, 2000, s. 144).

6.3.2. Rozhovor

Rozhovor (interview) je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do postojů respondentů. Během rozhovoru můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta, podle nichž lze pohotově usměrňovat další průběh kladení otázek.

V průběhu rozhovoru dochází k tzv. interpersonálnímu kontaktu, což znamená navázání přátelského vztahu a vytvoření otevřené atmosféry.

Rozhovoru dáváme přednost v případě, když hledáme bezprostřední, osobní či důvěrné odpovědi. Tehdy je osobní kontakt výzkumníka a respondenta předpokladem, že se respondent více otevře a měl by být zárukou pravdivých a dostatečných odpovědí (Gavora, 2000, s. 110).

Rozhovor může být strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný. Strukturovaný rozhovor znamená, že otázky jsou pevně dány. Jedná se vlastně o jakýsi ústní dotazník a není náročný z časového hlediska. Nestrukturovaný rozhovor umožňuje volnost odpovědí. Takové dotazování často přináší nepředpokládané informace. Polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi dvěma výše uvedenými. Respondentovi se nabízí alternativy odpovědí, ale poté se od něho žádá objasnění či vysvětlení (Gavora, 2000, s. 111).

Pro získání objektivních informací jsem zvolil strukturovaný rozhovor, při kterém jsem pokládal respondentům jasně dané otázky.

6.3.3. Případová studie

„Případová studie je metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podrobena jen několik nebo dokonce pouze jeden subjekt nebo jev edukační reality (např. žák, malá skupina žáků, učitelů apod.). Zkoumaný případ je detailně popsán a vysvětlován, takže dochází k takovému typu objasnění, jehož nelze dosáhnout při zkoumání týchž subjektů či jevů v nějakém hromadném souboru. Výhodou této metody je možnost hlubšího poznání případu, nevýhodou je omezenost či nemožnost zobecnitelnosti výsledků nebo závěrů. V českém pedagogickém výzkumu se metoda případové studie uplatňuje zřídka. V zahraničním pedagogickém výzkumu je metoda případové studie poměrně často uplatňována, např. ve výzkumu vzdělávací dráhy jednotlivců, ve výzkumu klimatu jednotlivých škol apod. a především v kvalitativním pedagogickém výzkumu” (Průcha, 1995, s. 63, 64).

Tuto metodu jsem zvolil zejména z důvodu malého počtu respondentů a také z důvodu možnosti soustředit se na každého respondenta zvlášť. Cílem bylo popsat jejich životní příběh, který spočívá v originalitě a jeho pestrosti a zjistit, zda daná základní škola věnuje dostatečnou péči integraci žáků cizinců do vzdělávacího procesu.

6.4. Kazuistiky žáků ukrajinské národnosti

6.4.1. Nast'a

Nast'a se narodila na Ukrajině v roce 2002. Tam navštěvovala mateřskou školu. Po MŠ nastoupila do první třídy, do které chodila jen pět měsíců. V zimě 2008 se přistěhovala do ČR a v lednu 2009 nastoupila do první třídy ZŠ Jiřího z Poděbrad v Praze. Její rodiče ani ona česky neuměli. Dnes navštěvuje šestou třídu.

Její rodiče dodnes nemluví plynně česky, tudíž se musela spolehnout, jak sama říká hlavně na přístup české školy. Zpočátku měla obavy, jak ji noví spolužáci přijmou, když jim nebude rozumět. Češtinu se začala učit od základů a naučila se ji celkem dobře a rychle, a to nejen díky svým spolužákům, kteří ji okamžitě přijali a bavili se s ní, ale především díky své paní učitelce na prvním stupni, která se jí od začátku školní docházky věnovala a pomáhala jí. Říká, že paní učitelka byla moc hodná a někdy měla pocit, že se jí věnovala více než ostatním dětem ve třídě.

Dnes již navštěvuje druhý stupeň a učivo zvládá celkem dobře. Občas má problémy s pochopením některých výrazů v odborných předmětech jako je třeba zeměpis nebo matematika a musí se ptát daného vyučujícího, aby jí vysvětlil smysl daného slova. Obecně přístup učitelů na druhém stupni hodnotí kladně. Nejvíce chválí paní učitelku na český jazyk, která se jí často ptá, zda rozumí výrazům jako je „*podmět, příslovečné určení, podmiňovací způsob apod.*“

6.4.2. Olga

Olga se narodila na Ukrajině v roce 2004. Tam navštěvovala mateřskou školu, a dokonce pár měsíců chodila do školky i v Rusku, kam se přestěhovali kvůli zaměstnání rodičů. Ovšem v Rusku nebydleli dlouho. V roce 2010 se s rodiči přestěhovali do ČR a v září toho roku nastoupila do první třídy ZŠ Jiřího z Poděbrad. Česky neuměla. Její rodiče dodnes češtinu neovládají plynně. Říká, že máma mluví trochu lépe než táta. Oba rodiče se češtinu učí. Dnes navštěvuje čtvrtou třídu.

Olga umí česky velmi dobře. Tvrdí, že čeština je snadná a má ráda hodiny českého jazyka. *Olgu jsem učil ve druhé třídě anglický jazyk (už v té době mluvila velmi pěkně česky). Olgu hodnotím jako velmi nadanou na cizí jazyky.*

Češtinu se naučila nejen díky svému nadání, ale hlavně díky své paní učitelce, která jí hodně pomáhala a pomáhá. Paní učitelka se hodně ptá, jestli rozumí a vždycky jí všechno uměla vysvětlit. Dnes nemá s češtinou téměř žádný problém.

Má také dobré kamarády ve třídě, kteří ji ihned v první třídě přijali a dodnes se vídají i mimo školu, čímž i oni přispěli k jejímu rozvoji v českém jazyce.

Olga má velmi dobré podmínky při začleňování do české společnosti. Oba rodiče jsou zde velmi spokojeni a podporují všemožně její vzdělání. O návratu na Ukrajinu již neuvažují.

6.4.3. Oksana

Oksana se narodila na Ukrajině v roce 2004. Tam navštěvovala mateřskou školu a 2,5 roku chodila na základní školu. V půlce třetí třídy se přistěhovala do ČR, kde nastoupila do třetí třídy na ZŠ Jiřího z Poděbrad. Její rodiče mluví česky jen trochu. I ona má s češtinou ještě problémy. Dnes navštěvuje čtvrtou třídu.

Český jazyk hodnotí jako těžký jazyk a nemá ráda ani hodiny českého jazyka. Velkou podporu vidí ve své paní učitelce, která jí hodně pomáhá. Říká, že kdyby neměla takovou paní učitelku, tak by nemluvila vůbec česky. Paní učitelka se jí často ptá, zda rozumí, zda nepotřebuje pomoci či něco vysvětlit.

Ve třídě se jí nelíbí, má málo kamarádů a jen zřídka se s nimi vidá i mimo školu. Spolužáci jí skoro nepomáhají, a dokonce se setkala s různými přezdívkami či posměšky kvůli své národnosti.

Oksana působila při rozhovoru spíše uzavřeně. Dlouho trvalo, než se vnitřně uvolnila a začala otevřeně spolupracovat. Velmi se těší na prázdninovou návštěvu u babičky a dědečka na Ukrajině.

6.5. Kazuistiky žáků vietnamské národnosti

6.5.1. Hoang

Hoang se narodil ve Vietnamu v roce 2002. Do ČR se s rodiči přistěhoval v roce 2009. Otec a matka vlastní v Čechách kamenný obchod. Po příjezdu do ČR Hoang nastoupil do druhé třídy ZŠ Jiřího z Poděbrad. On ani jeho rodiče neuměli česky. Dnes Hoang navštěvuje již šestou třídu a mluví zcela plyně česky. Rodiče mluví česky jen trochu.

Hoang se jako osmiletý chlapec setkal se šikanou od starších spolužáků. Důvodem byla jeho odlišná národnost. Spolužáci ho slovně napadali a přesto, že v té době ještě neuměl moc česky, pochopil, že po něm chtěli peníze, a dokonce se mu vysmívali kvůli tvaru jeho očí. Naštěstí šikanu velmi brzy odhalila jeho třídní učitelka, agresori byli potrestáni a od té doby se již se šikanou neseťkal.

Zpočátku měl problémy s porozuměním a češtinu se mu nechtělo učit. Nicméně velmi brzy pochopil, že jeho paní učitelka je hodná a snaží se mu pomáhat ze všech sil. První dva roky měl i soukromého učitele.

Vzpomíná si, že si často sedávali ve třídě do kroužku a povídali si o kulturních odlišnostech mezi Čechy a Vietnamci. Tato činnost ho bavila, obzvláště v době, kdy už uměl lépe česky a mohl vyprávět svým spolužákům o vietnamských zvycích a tradicích.

Nyní Hoang navštěvuje druhý stupeň a s českým jazykem nemá žádný problém. Ve škole se mu líbí, neboť tam má hodně kamarádů. Učitelům rozumí velmi dobře, jen občas se stane, že narazí na odborný termín, kterému nerozumí. Když se zeptá na význam slova, učitelé mu ho ochotně vysvětlí.

6.5.2. Dung

Dung je narozen ve Vietnamu. Narodil se v roce 2004. Ve Vietnamu navštěvoval 2 třídy základní školy, poté se s rodiči přestěhoval do ČR. Ihned po příjezdu do Čech nastoupil do třetí třídy na ZŠ Jiřího z Poděbrad. Dnes navštěvuje čtvrtou třídu.

Český jazyk hodnotí jako velmi těžký, nicméně česky rozumí a mluví, i když s chybami. Rodiče mu platí soukromého učitele a zároveň ve škole navštěvuje odpolední kroužek „Češtinu pro cizince“, který vyučuje jeho paní učitelka třídní.

Zpočátku neměl hodiny českého jazyka rád, protože nerozuměl, ale paní učitelka mu hodně pomáhá a dnes ho hodiny baví.

Dung má vypracovaný individuálně vzdělávací plán, díky němuž se přihlíží k jeho individuálním potřebám, a má úlevy v klasifikaci. Paní učitelka si pro jeho potřeby vytváří vlastní materiály.

Dung je tichý, neprůbojný chlapec, tudíž nemá ve třídě moc kamarádů. Volný čas tráví převážně sám, tudíž si češtinu osvojuje pomaleji.

Závěr

Cílem této práce je v teoretické části zpracovat různé faktory, které ovlivňují integrační proces u žáků cizinců na české základní škole. Dále blíže popsat pojem integrace a termíny s ní spojené. Zároveň si všímá i legislativních úprav z této oblasti. Nedílnou součástí práce je i nastínění povah a kultury ukrajinské a vietnamské národnosti.

Cílem praktické části je zpracování kazuistik žáků cizinců a díky tomu zjistit, co je specifické během procesu integrace do systému vzdělávání České republiky.

Při dobrém vedení se většina dětí jazykově adaptuje nejdříve během jednoho roku. Jak se ony samy cítí v české společnosti ovlivňují ovšem další faktory, které často škola nemůže ovlivnit. Atmosféra v rodině, postoj rodiny cizinců k naší zemi, vyřešení vztahů k té původní zemi i po stránce citové. Toto vše je pro dítě v mladším školním věku pravděpodobně rozhodujícími faktory.

Literatura a zdroje

CÍLKOVÁ, Eva a Petra BOREŠOVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 167 s. ISBN 978-807-3672-386.

DUFKOVÁ, Kateřina. *Vzdělávání žáků – cizinců na základních školách v Praze*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Věra Vojtová.

DRBOHLAV, Dušan. Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). Migraceonline.cz [online]. 2003 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt_1.pdf

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011, 228 s. Step by step (Portál). ISBN 978-80-7367-906-4.

LAUNIKARI, Mika a Sauli PUUKARI. *Multikulturní poradenství: teoretické základy a osvědčené postupy v Evropě*. Praha: Dům zahraničních služeb MŠMT, 2009, 291 s. ISBN 978-808-7335-079.

NIESSEN, Jan a Yongmi SCHIBEL. *Průručka o integraci: pro tvůrce politik a odborníky z praxe*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005, 83 s. ISBN 80-868-7824-4.

PETRŮ, Eva. *Integrace dětí imigrantů a azylantů*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita V Českých Budějovicích. Vedoucí práce Jitka Dvořáková.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia v oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 269 s. ISBN 80-717-8399-4.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie, praxe, výzkum*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2001, 211 p. Pedagogika (Prague, Czech Republic). ISBN 80-858-6672-2.

RADOSTNÝ, Lukáš. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. 1. vyd. Praha: Meta - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011, 76 s. ISBN 978-80-254-9175-1.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

TOLLAROVÁ, Blanka, Marie HRADEČNÁ a Andrea ŠPIRKOVÁ. *Jsme lidé jedné Země: program prevence xenofobie a rasismu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 259 s. ISBN978-80-262-0376-6.

Internetové zdroje:

<http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/prijimani-cizincu>

[http://www.prurezovatemata.cz/Methodikavyukyprurezovychtemat/Multikulturnivy-
chova](http://www.prurezovatemata.cz/Methodikavyukyprurezovychtemat/Multikulturnivy-
chova)

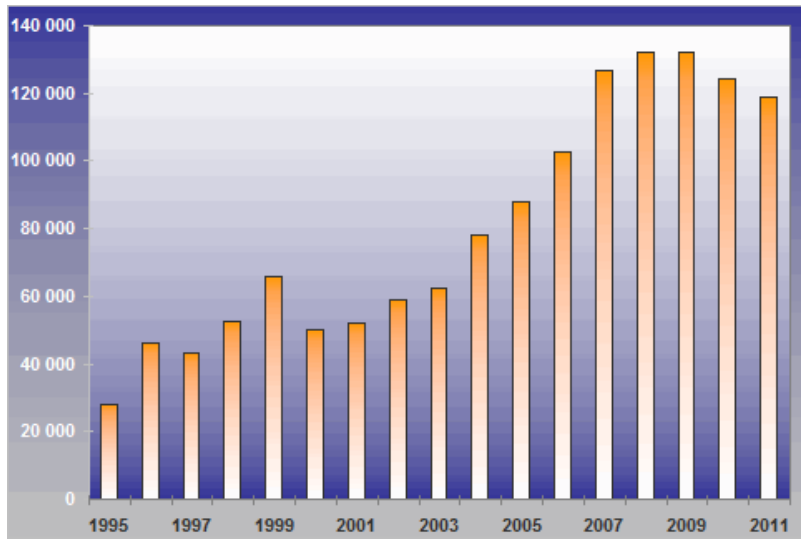
<https://www.prurezovatemata.cz/Cojsouprurezovatemata.aspx>

<http://www.inkluzivniskola.cz/nove-prichozi/podminky-pristupu-ke-vzdelani>

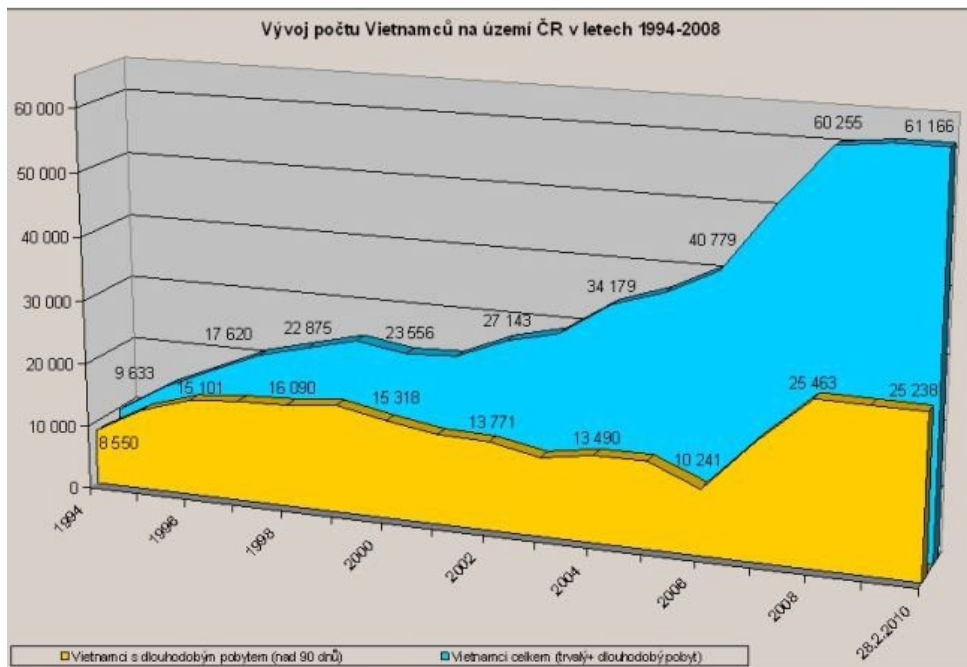
<http://www.prurezovatemata.cz>

Příloha 1

Počty ukrajinských migrantů v ČR (1995 – 2011)

Vietnamci na území ČR (1994 – 2008)

Příloha 2

Vážení rodiče,

Jsem učitelem Anglického jazyka na Základní škole Jiřího z Poděbrad, někteří mne znáte osobně a v současné době píšu bakalářskou práci na téma „*Integrace žáků cizinců do systému vzdělávání České republiky*“ při Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

Ve své práci se zabývám procesem začleňování žáků cizinců do české základní školy. Pro účel této práce bych chtěl oslovit Vás i Vaše děti a požádat o možnost řízeného rozhovoru pro účely pedagogického výzkumu. Rozhovor povedu jednotlivě s každým dítětem v době dopolední výuky. Vedení školy souhlasí s uskutečněním tohoto rozhovoru.

Tímto Vás žádám o souhlas s poskytnutím rozhovoru, případně o doplnění informací.

Děkuji za pochopení a spolupráci.

Milan Mojžíš – učitel Aj

Ústřížek s poskytnutím souhlasu či nesouhlasu mi prosím pošlete po Vašem synovi/dceři nejpozději do 7.4.2014 (pondělí).

Prosím o vyplnění Vašeho jména (čitelně)

Jméno a příjmení rodiče:

.....

Zaškrtněte jednu z možností

Souhlasím / Nesouhlasím

Podpis .....

Příloha 3

Pracovní list určený ke skloňování přídavných jmen s přehlednou tabulkou.

Začátečník postupuje dle tabulky a vyvozuje si z cvičení spojení s jednotlivými pády.

Předložky a pády

Pádové otázky	Sloveso + předložka
1. pád "kdo, co?"	To je ....
2. pád "koho, čeho?"	Jdu do..., patří do..., podívej se z..., chodím do, stojí u...
3. pád "komu, čemu?"	Jdu k...
4. pád "koho, co?"	Jdu na..., čekám na..., napiš to na...
5. pád "oslovujeme, voláme"	
6. pád "(na, o) kom, (na, o) čem?"	Být v..., bydlet v...,
7. pád "kým, čím?"	Mluvit s..., chodit s....

Doplňte vhodné předložky u/do/ze/na/pod/k/ke/v/ve/s. Podtrhněte slovesa.

2. pád

3.pád

4. pád

Jdu ..... školy

Pojď ..... tabuli.

Knih spadla .... stůl.

Odpadky patří ..... koše.

Jdu .... doktorovi.

Napiš to ..... tabuli.

Podívej se ..... okna.

Jdu .... Petrovi.

Jdeme ..... oběd.

Chodím ..... kurzu češtiny.

Mám přijít .... řediteli.

Čekám .... kamaráda.

Dům stojí ..... řeky.

Šel .... kamarádovi.

Večer jdu .... koncert.